

Oom Eshaq, de kok van ons seminarie hier in Caïro, in coronatijd. Zie ook wjdw.nl/de-rijstlepel.

Doorwerken in coronatijd

Caïro, 26 juni 2020

Online colleges, dichte kerken, gesloten eetgelegenheden en koffiehuisen, mondkapjes, avondklok, werkeloze dagloners, zieken, doden die worden betreurd – ook hier in Caïro is het coronatijd. De Egyptische situatie is in Nederland tot nog toe geen voorpagina-nieuws geweest. Er hebben zich hier dan ook geen Italiaanse toestanden voorgedaan. Maar er is wel reden tot zorg: het aantal geregistreerde besmettingen per dag is lang vrij laag gebleven, maar is de laatste weken snel toegenomen. Het dieptepunt van de crisis hebben we hier nog niet gehad.

Wat betekent de coronatijd voor ons hier op het Evangelical Theological Seminary in Caïro? Veel is veranderd maar het werk is wel gewoon doorgegaan. Half maart hebben we de voltijdstudenten die hier op het semi-

rie wonen naar huis gestuurd en sindsdien hebben we alle colleges online gegeven. Wat ons hielp is dat we voor een deel van de vakken al een onlineversie hadden.

In mijn vorige nieuwsbrief schreef ik over Ehab, Michael en Mofreh, drie studenten van onze predikantsopleiding die ik afgelopen kerst in hun geboortedorp had bezocht. Omdat hun gemeente vacante is en de gewone kerkdiensten met gastpredikanten niet door kunnen gaan, verzorgen zij nu sinds de coronacrisis om beurten kerkdiensten via Zoom.

In mijn vorige nieuwsbrief schreef ik ook over Armia, een oud-student van onze predikantsopleiding, en Basma, een deeltijdstudente, die nu in een dorp zo'n 200 km ten zuiden van Caïro wonen. In dit dorp hebben te weinig mensen internet om online kerkdiensten zinvol te maken. Armia

schreef tweemaal een leespreek waarvan ieder gezin een exemplaar kreeg thuisbezorgd. Daarna bedacht hij iets anders: hij schreef een grote puzzel/vragenlijst aan de hand waarvan elk gezin in een maand tijd heel Genesis door moest werken en daarna één voor Exodus. En toen hij me pas belde, was hij bezig met de puzzel voor Leviticus. Ook al zijn er geen diensten, de Bijbel gaat zo wel in de huizen open.

Ehab, Michael en Basma waren drie van de zestig studenten die dit voorjaar Inleiding Oude Testament bij mij volgden. Basma deed dit al vanaf het begin van de cursus online, dus voor haar veranderde er qua studie door de crisis niet zo veel. Voor Ehab en Michael was het wel omschakelen. Maar Ehab ontdekte daarbij iets nieuws, namelijk, dat hij me via WhatsApp met vragen kon 'bestoken'. Zo bood de coronatijd hem zelfs een kans. *Willem-Jan*

نهني خريجينا من أبناء الكلية للعام الأكاديمي ٢٠١٩-٢٠٢٠. تخرج هذا العام ٥٨ طالب وطالبة من مختلف برامج الماجستير والشهادات اللاهوتية وشهادة الخدمة الكنسية كما يلي: ١٢ طالب يمثلون الدفعة ١٤٩ من برنامج ماجستير اللاهوت والرعاية (MDiv)؛ ٣٧ طالب وطالبة من برنامج ماجستير الآداب في اللاهوت (MAT) بمختلف تخصصاته؛ ٧ طلاب من برنامج ماجستير القيادة والإدارة-إنجليزي (MLM-E)؛ طالب من برنامج شهادة الدراسات اللاهوتية للخريجين (GCTS)؛ وطالبة من برنامج شهادة في الخدمة الكنسية (CCM). وسيتم الإعلان عن الخريجين من برنامج ماجستير اللاهوت (ThM) بنهاية شهر سبتمبر ٢٠٢٠. كما يوجد بعض الطلاب الذين سينسرفون منطلقات التخرج خلال صيف ٢٠٢٠، وسيتم تقديم أسمائهم للمجلس في جلسته القادمة مع خريجي برنامج ThM. وقد جاءت جميع نتائج الطلبة مشرفة وأسمائهم كالتالي بحسب الترتيب الأبجدي:

برنامج ماجستير اللاهوت والرعاية (MDiv)	
١	إبراهيم ناجح مرقو بشاي
٢	أسعد تقي أسعد عبد السيد
٣	أمجد ميكائيل فهمي حسن
٤	أندرو نشأت زاهر إبراهيم
٥	بيتر جاد الرب ناصر زكا
٦	بيتر عادل وديع
٧	سليم مندي ولسن تكللا
٨	مجاد مريد منير فوزي
٩	مودي عادل رمزي بطروب
١٠	مينا مجدي نصيف جرجس
١١	نظمي فوزي حنا خليل
١٢	هاني بارح جاب الله صغير
برنامج ماجستير القيادة والإدارة-إنجليزي (MLM-E)	
١	إفرايم نشأت جرجس
٢	جبران أمين سمير فهمي
٣	ريمون ظريف حيد
٤	سالي سمير رشدي
٥	ماجي سمير رشدي
٦	ماريان عادل كامل
٧	منى سلامة مجدي حنا
برنامج الشهادة العامة في الدراسات اللاهوتية (GCTS)	
١	عادل فراد يوسف
برنامج شهادة في الخدمة الكنسية (CCM)	
١	إيناس إيوارد داوود
برنامج ماجستير الآداب في اللاهوت (MAT)	
١	أشرف بديع بسطروس منرفي
٢	إفرايم نشأت أمين جرجس
٣	اماني خلف ساويرس
٤	أمير سمير واجيم تانغو
٥	أندرو صفوت ذكي نطاس
٦	أيمن ممدوح يعقوب
٧	بولس فاضل جبرائيل حبشي
٨	جورج طلعت أمجد جورجس
٩	حنا عزيز عبد المسيح برنتلا
١٠	دينا هاني نجيب حنة
١١	رائيا راجي سعيد فارس
١٢	روماني فكري سمير
١٣	ريوند سمعان عبده القادسيوس
١٤	زاهي عزيز سمعان
١٥	سنادي سامي عبد المسيح جرجس
١٦	صفوت أنور ذكي نخلة
١٧	فانن صفوت نخلة نوار
١٨	فادي وجدي جرجس
١٩	فيكتور ايليا حنا مسيحه
٢٠	كريستين روماني شاكرا سيدهم
٢١	كلودي فاروق ناعوم أيوب
٢٢	لوريس عوض إبراهيم عوض
٢٣	لوسي تكي جند حنا
٢٤	مجاد توفيق فهمي عبد المنجلي
٢٥	مجاد تادي فهمي إبراهيم
٢٦	ماري عادل عزيز إبراهيم
٢٧	ماريان حنا روزفلت حنا
٢٨	ميكائيل محسن زاهر أسطاس
٢٩	مدحت عبد ثابت جرجس
٣٠	مدحت مراد جاب الله الملك
٣١	مرنا بارح هارون طوس
٣٢	نادره اميل عزت مرزوق
٣٣	نجوى ساسي تادرس سليمان
٣٤	هاني إبراهيم تاروز بطر
٣٥	هبة مريد برهجي
٣٦	ونام سليم اسكندر حنا
٣٧	يوسف صمويل لطفي فهمي

5 juni zou het plechtig worden gevierd, maar dat is vanwege de coronacrisis vooralsnog vier maanden uitgesteld. Niettemin was het na de bestuursvergadering eerder deze maand officieel een feit: 58 studenten hebben dit jaar hun opleiding hier aan het Evangelical Theological Seminary in Cairo afgerond: zie nevenstaande lijst.

Op de lijst ziet u twaalf namen onder de afkorting MDiv (Master of Divinity). Dit zijn de twaalf studenten die dit jaar onze predikantsopleiding hebben afgerond. Een deel heeft de studie helemaal in voltijd gedaan, een deel is eerst in deeltijd begonnen en daarna overgestapt na de voltijdpredikantsopleiding. Zo zijn er een paar studenten die ik eerst in Alexandrië of Minya college Inleiding Oude Testament of Bijbelse Theologie in de deeltijddopleiding heb gegeven en later hier in Caïro Exegese Oude Testament. Omdat de voltijdstudenten gewoonlijk tijdens de semesters hier op de campus wonen, heb ik hen ook buiten de colleges om veel ontmoet. Deze studenten gaan nu allemaal een gemeente dienen, of zijn daar al mee begonnen, en hopen volgend jaar officieel tot predikant te worden bevestigd.

Vervolgens ziet u zes studenten onder de afkorting MLM-E. MLM staat voor "Master of Leadership and Management" en de E duidt aan dat het om de Engelstalige variant van dit leiderschapsprogramma vanuit christelijk perspectief gaat. Inmiddels is ook een Arabisch-talige variant van dit programma gestart, zodat we in de toekomst ook "MLM-A" afstudeerders verwachten.

Onder GCTS ziet u één naam. GCTS staat voor "Graduate Certificate of Theological Studies": dit is een certificaat voor een opleiding-op-maat vergelijkbaar met (ten minste) een half jaar voltijdstudie, bedoeld voor studenten die al een theologische opleiding op masterniveau hebben afgerond maar om bepaalde redenen nog een aantal vakken willen of moeten volgen. In dit geval ging het om een student, Adel,

die elders zijn predikantsopleiding heeft gedaan maar om dominee te worden in een Arabisch-talige presbyteriaanse gemeente in Amerika ook bij ons als presbyteriaans seminarie een aantal vakken moest volgen. Je zou als student zo'n GCTS kunnen zien als een papertje dat je nou eenmaal nog moet halen terwijl je zelf vindt dat je al genoeg hebt gestudeerd, maar toen Adel dit voorjaar bij mij een keuzevak volgde bleek hij juist zeer toegewijd.

CCM staat voor "Certificate of Christian Ministry." Voor de meeste opleidingen aan ons seminarie geldt als toelatingseis dat je een bacheloropleiding (in een willekeurig vakgebied) hebt afgerond, maar CCM is een iets eenvoudiger programma dat we sinds enige tijd aanbieden en dat iedereen kan volgen die de middelbare school heeft afgerond. Dit jaar heeft één student dit programma afgerond en uiteraard hopen we dat dit de komende jaren er meer worden.

In de linkerkolom ziet u onder MAT een lange lijst met wel 37 namen. MAT staat voor "Master of Arts in

Theology" en is ons belangrijkste deeltijdprogramma dat we (buiten coronatijd) zowel hier in Caïro op de campus als online aanbieden. Het programma is vergelijkbaar met twee jaar voltijdstudie, maar studenten spreiden het over drie tot zes jaar. In de lijst ziet u naast de afkorting MAT ook nog steeds de letter B, G, M, P of T staan. Deze letters geven de specialisaties aan: B = bijbelwetenschap; T = systematische theologie en kerkgeschiedenis; M = missiologie (zendingswetenschap); P = praktische theologie; G = de algemene/vrije variant van het programma. Veel van de MAT-B studenten hebben bij mij afgelopen na jaar of het jaar daarvoor Exegese Oude Testament gevolgd en sommigen hebben ook een keuzevak bij mij gedaan.

Uiteraard had ik graag een foto gedeeld van het afstuderen in plaats van zo'n kale namenlijst. Maar toch is de lijst reden tot dankbaarheid: ondanks alle uitdagingen waar corona ons voor plaatst, hebben 58 studenten hun studie volgens plan af kunnen ronden. Zie ook: wjd.nl/afstuderen.

Half maart stuurden we als seminarie de studenten naar huis, maar hielden we als docenten en staf nog wel een keer een kapeldienst – niet in de kapel, maar in de grote zaal, met de stoelen op afstand van elkaar.

Daarna zijn we overgestapt op onlinekapeldiensten. Dit bleek ook nieuwe mogelijkheden te bieden: op deze foto ziet u bijvoorbeeld ds. Peter Nady, predikant van een gemeente zo'n 225 km ten zuiden van Caïro, die nu de meditatie kon houden.

In juni hebben we elk jaar onze 'docentenretraite'. Dit jaar betekende dat drie dagen met elkaar vergaderen via zoom. Een week later vergaderden we nogmaals via zoom, nu om afscheid te nemen van een collega die terugkeert naar Amerika.

Libië en Ethiopië

Terwijl in de westerse media corona en racisme om de aandacht strijden spelen er in en om Egypte nog heel andere zaken.

In buurland Libië heerst al een aantal jaren burgeroorlog. In het dagelijks leven merk je er hier weinig van. Als in de Libische hoofdstad Tripoli kogels worden afgeschoten, dan landen die niet hier in Caïro: de steden liggen 2000 kilometer bij elkaar vandaan met vooral een grote zandbak ertussen. Maar de laatste tijd zijn de ontwikkelingen in Libië van dien aard dat Egypte zich actiever met de situatie is gaan bemoeien. Men heeft een "Cairo Declaration" met daarin een voorstel hoe het conflict in Libië vreedzaam kan worden opgelost. Maar inmiddels staat het Egyptische leger ook klaar om zondig gewapend in Libië in te grijpen. Men wil dan de ene partij in de burgeroorlog te hulp komen, terwijl bijvoorbeeld Turkije de andere partij al actief steunt.

Een andere ontwikkeling in de regio is de grote dam die Ethiopië in de Blauwe Nijl heeft gebouwd, om een enorme hoeveelheid schone elektriciteit op te gaan wekken. Het nadeel van deze dam is dat er nu minder water door de Nijl via Sudan naar Egypte gaat stromen en er hier dus wordt gevreesd voor een watertekort. De drie landen hebben hierover al verschillende keren om tafel gezeten, maar zijn tot nog toe niet tot een voor ieder acceptabele oplossing gekomen. Wanneer ik dit schrijf, houdt de Afrikaanse Unie een spoedvergadering over de kwestie en binnenkort zal ook de VN veiligheidsraad er zich over buigen.

Het behoeft weinig betoog dat bij zulke internationale spanningen en conflicten het nogal uitmaakt uit welk land en welke bron je je nieuwsberichten krijgt. Wie geïnteresseerd is in het Egyptische perspectief, kan bijvoorbeeld terecht op de Engeltalige website english.ahram.org.eg, die gewoonlijk in lijn met het officiële standpunt van Egypte schrijft.

Gevangenen niet bezoeken

Net als heel wat andere GZB-zendingswerkers ben ik naast mijn gewone werk ook als vrijwilliger actief om via de stichting Epafras Nederlandse gedetineerden in het buitenland te bezoeken, in mijn geval in Egypte.

Zulke bezoeken gaan niet vanzelf: je loopt een gevangenis nu eenmaal niet zomaar in en uit. Twee maanden van tevoren maak ik aan Epafras kenbaar dat ik een bezoek wil brengen. Epafras geeft dit dan door aan de Nederlandse ambassade in Caïro en die speelt het weer door aan het verantwoordelijke Egyptische ministerie.

Zonder op al de details in te gaan komt het hier op neer dat je een gedetineerde niet vaker dan twee keer per jaar kun ontmoeten. Dat is niet veel om enigszins een band op te kunnen bouwen, maar ongetwijfeld geldt hier: beter iets dan niets.

Echter, voor dit voorjaar had ik een verzoek ingediend om eind maart of begin april de Nederlandse gedeti-

neerden in een gevangenis aan de zuidkant van Caïro te bezoeken. Maar u raadt het al: om het coronavirus buiten de poort te houden komt nu niemand de gevangenis in – geen familie van Egyptische gedetineerden en ook geen geestelijk verzorger voor buitenlandse gevangenen.

Naar ik begrijp is in sommige andere landen het virus een reden om gevangenen vervroegd vrij te laten: des te minder de cellen zijn bezet, des te minder de kans dat eerst één gedetineerde en vervolgens iedereen in de cel en de gevangenis als geheel het virus oploopt, met alle gevolgen van dien – inclusief mediaverhalen over de vraag of de basisrechten van gevangenen wel in acht zijn genomen. Voor zover mij bekend is dit echter tot nu toe niet de filosofie die in Egypte wordt gevolgd.

Bij de gevangenis die ik dit voorjaar had willen bezoeken klopt het beeld van een gebouw met lange gangen en talloze cellen trouwens niet precies. Ik

heb het niet met eigen ogen gezien (wanneer ik gedetineerden spreek, kom ik niet verder dan de ontvangstkamer), maar men lijkt te moeten denken aan een indeling in zalen waarin telkens zo'n honderd personen vrij dicht op elkaar slapen.

Het is begrijpelijk dat men bij zo'n gevangenisopzet het virus eenvoudigweg niet binnen de muren wil hebben en dat bezoekrechten daarom zijn opgeschort. Maar naarmate de crisis langer aanhoudt, zal dit gebrek aan bezoekmogelijkheden wel steeds zwaarder gaan wegen. ---

Misschien vindt u dit ondertussen maar een raar vaag stukje en denkt u: "Normaal schrijf je over mensen die je hebt bezocht en dan heb je iets te vertellen. Maar nu zeg je feitelijk niets."

Tsja, dat is precies het punt: dit stukje gaat over mensen die ik niet kan bezoeken, en ook niet kan skypen, zoomen, of bellen, en van wie ik niet weet hoe het met ze gaat – mensen over wie letterlijk niets te vertellen is.

Colofon

Willem-Jan de Wit is docent Bijbelwetenschappen en systematische theologie aan het Evangelical Theological Seminary in Caïro. Voor dit werk is hij door de protestantse zendingsorganisatie GZB uitgezonden vanuit de Noorderkerkgemeente in Amsterdam. In het kader van het GZB-programma "Deelgenoten" wordt zijn werk mede gesteund door de Sionskerk Ameide en de hervormde gemeenten van Giesenburg, Goedereede, Polsbroek-Vlist en Sliedrecht. Via deze nieuwsbrief houdt hij u als familie, vrienden, gemeenteleden en belangstellenden op de hoogte van zijn werk en ervaringen in Egypte.

Dr. Willem J. de Wit, 8 el-Sekka el-Beda, Abbaseya, Caïro 11381, Egypt
00201272800851, skype: willemjdewit
willemjdewit@hotmail.com, wjdw.nl,
facebook.com/willemjdewit

Het **Evangelical Theological Seminary in Caïro**

leidt toekomstige predikanten op voor de presbyteriaanse (protestantse) kerk in Egypte. Daarnaast biedt het seminarie diverse Arabisch-talige deeltijdopleidingen aan, zowel in Caïro als online. Wie het Engels voldoende beheerst, kan doorstuderen in het Master of Theology (ThM)-programma. Veel oud-studenten hiervan zijn inmiddels zelf betrokken bij de opleiding van predikanten in Egypte en Sudan. Ook westerse theologiestudenten kunnen (een deel van) deze masteropleiding volgen. In totaal telt het seminarie zo'n 400 studenten. Op wjdw.nl/filmpje vindt u een video waarin het seminarie zichzelf in zeven minuten voorstelt.

ETSC, etsc@etsc.org, etsc.org

De **GZB** werkt graag mee aan de verspreiding van deze nieuwsbrief en stelt uw meeleven en gebed zeer op prijs. U kunt uw betrokkenheid óók tot uitdrukking brengen door een gift over te maken op NL91 INGB 0690 7624 45 voor het werkersfonds "W.J. de Wit" of voor andere onderdelen van het werk waar de GZB wereldwijd bij is betrokken. Via de link op wjdw.nl/geven kunt u een eenmalige of periodieke bijdrage eenvoudig online regelen. We zijn dankbaar voor uw onmisbare steun, zodat het werk voort kan gaan en zelfs kan groeien. Als u deze brief niet per post hebt ontvangen, maar volgende nieuwsbrieven wel graag per post ontvangt, geeft u dan uw adres door aan de GZB. Geeft u een adreswijziging ook altijd door aan de GZB.

GZB, Postbus 28, 3970 AA Driebergen
0343 512444, info@gzb.org, gzb.nl